DOI: https://doi.org/10.4038/kalyani.v36i2.67

KALYĀṆĪ: Journal of the University of Kelaniya, ISSN - 2012-6859, Volume XXXVI (Issue II), 2022

Chinese interpretation of 'Vijñaptimātratā' by Master Vasubandhu

Medawachchiye Dhammajothi[1]

Abstract

Yogachra school originated in India during the 4th century A.D., and subsequently spread to China, Korea and Japan. This school was introduced to China three times, and it was recognized as Fa Xing Zong in China. Its main philosophical teaching, the function of Consciousness is based on the teachings put forward by the text named *Laṅkāvatārasūtra,* which was originally written in Sanskrit. Hence, this article will explain the function of the consciousness which is revealed in the text. Indian scholars Maitreanatha, Asanga, and Vasubandhu immensely contributed to the development of its main philosophy by writing many commentaries. One such valuable commentary is the *Vijañaptimātratāsiddhi* of Vasubandhu. Many modern scholars are of the view that a Chinese great scholar monk, Xuan Zang who went to India and studied under Ven. Dharmapala in Nalanda, has misinterpreted the Wasubandu's viewpoint of 'ideation only' *(Vijñaptimātramidaṃ)* as 'consciousness only' (*Vjñnamātramidaṃ*) in his Chinese translation of the *Vijañaptimātratāsiddhi.* The article will critically look into this viewpoint and try to examine whether the Chinese scholars have really misunderstood and mistranslated the teaching of 'ideation only'. This research is entirely based on literary sources. Both Sanskrit and Chinese primary sources will be utilized. The relevant secondary sources will also be taken into consideration, wherever they are needed.

Keywords: *consciousness, ideation, mind, store-house-consciousness, two-emphases*

---

[1] Postgraduate Institute of Pali and Buddhist Studies, University of Kelaniya
dhammajothi1@yahoo.com

වසුබන්ධු හිමියන්ගේ 'විඥප්තිමාත්‍රතාව' පිළිබඳ චීන විග්‍රහය

විනේතෘ ජ්‍යෙෂ්ඨ මහාචාර්ය මැදවච්චියේ ධම්මජෝති හිමි

හැඳින්වීම

යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ ආරම්භය සඳහා පදනම් වී තිබෙන්නේ මහායාන මූලග්‍රන්ථ වන සන්ධිනිර්මෝචන සූත්‍රය, මහායාන අභිධර්ම සූත්‍ර හා ලංකාවතාර සූත්‍රය යනාදිය යි. එම මූලාශ්‍රයවල මූලික වශයෙන් ඉදිරිපත් කෙරෙන විඥානය පිළිබඳ ඉගැන්වීම් තවදුරටත් විග්‍රහ කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මෙම යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය ප්‍රභවය ලැබීය. ඉහත මූලාශ්‍රයවල කාලය වශයෙන් සැලකෙන්නේ ක්‍රිːවː තුන්වන සියවස යි. යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ ආරම්භයට උරදී ක්‍රියා කළ ශ්‍රේෂ්ඨ ආචාර්යවරුන් වශයෙන් සැලකෙන අසංග හා වසුබන්ධු දෙදෙනා ම අයත් වන්නේ ක්‍රිːව පස්වන සියවසට යි. එම ආචාර්යවරුන් විසින් රචිත ග්‍රන්ථ අතර ආචාර්ය අසංගගේ මහායන ශාස්ත්‍ර, අභිධර්ම සමුච්චය, සන්ධිනිර්මෝචන සූත්‍ර යනාදිය ද ආචාර්ය වසුබන්ධුගේ විංශතිකා හා ත්‍රිංශතිකා යනුවෙන් කොටස් දෙකක් වූ විඥප්තිමාත්‍රතාසිද්ධිය මෙන්ම ත්‍රිඃස්වභාව විග්‍රහය ද වැදගත් වේ. අසංග නම් ආචාර්යවරයාට විශේෂයෙන් ම මධ්‍යාන්ත විභංග නම් කෘතිය රචනා කිරීමේ දී මෛත්‍රෙයනාථ ආචාර්යවරයාගේ ආභාසය ලැබූ බව පිළිගැනේ. ඉන්දීය යෝගාචාර දර්ශනය ප්‍රථමයෙන් ම චීනයට හඳුන්වා දෙනු ලබනුයේ බෝධිරුචි නම් ආචාර්යවරයා විසිනි. ඒ ක්‍රි.ව. 6 වන සියවසේ මුල් භාගයේ දී ය. ඉන්පසු පරමාර්ථ හා ක්ෂුවැන් සන්ග් යන ආචාර්යවරුන් දෙදෙනා විසින් අවස්ථා දෙකක දී මෙම දර්ශනය චීනයට හඳුන්වා දෙන ලදි.

සාහිත්‍ය විමර්ශනය

ඉන්දීය යෝගාචාර දර්ශනය චීනයේ දී සාවද්‍ය ව අර්ථකථනය කළ බවට ඩී. ජේ. කලුපහන මහාචාර්යවරයා තම *The Principles of Buddhist Psychology* ග්‍රන්ථයේ කරුණු ඉදිරිපත් කරයි. එහි දී ඔහුගේ චෝදනාව වන්නේ වසුබන්ධු හිමියන්ගේ 'විඥප්තිමාත්‍ර' යන අදහස 'විඥානමාත්‍ර'

වශයෙන් සාවද්‍ය ලෙස චීන බසට පරිවර්තනය කිරීමයි. එසේ ම ලය්යොන්ග්හායි නම් මහාචාර්යතුමා, 中国佛教百科全书 - 宗教卷, ග්‍රන්ථයේ ක්ෂුවැන් සන්ග් හිමියන් හා උන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය කොයි ජි ගේ අවධාරණයන් දෙකක් මතුකරමින් එය සාවද්‍ය ලෙස පෙනීයාමට ඉඩ ඇති බවට කරුණු ඉදිරිපත් කර තිබේ. තවද කෙඩෝ ගුය් හුවා නම් චීන කතුවරයා තම 唯识与唯了别 识学□ 的一个基本问题的再诠释, 哲 学研究, 年第 3期, ලිපියෙන් මේ සම්බන්ධ ව බොහෝ කරුණු සාකච්ඡා කර තිබේ. මෙකී සියලු ම ද්විතියික මූලාශ්‍රය මෙන් ම මුල් කාලීන ඉන්දීය හා චීන යෝගාචාර ග්‍රන්ථයන් අදාළ පරිදි පරිශීලනය කරමින් චීනයේ දී යෝගාචාර දර්ශනය වැරදි අර්ථකථනයන්ට ලක් වූයේ ද යන්න සාකච්ඡා කෙරේ.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

මෙම ලිපියේ මුඛ්‍යතම අරමුණ වන්නේ වසුබන්ධු හිමියන් විසින් රචනා කරන ලද විඥප්තිමාත්‍රතාසිද්ධි යන කෘතියෙන් ඉදිරිපත් කර තිබෙන 'විඥප්තිමාත්‍රතා' යන දාර්ශනික අදහස චීන පරිවර්තකයන් විසින් 'විඥානමාත්‍රතා' යනුවෙන් සාවද්‍ය ලෙස පරිවර්තනය කර තිබේදැයි පරීක්ෂා කර බැලීමයි. එහිදී මුලින්ම දැනට මුල් සංස්කෘත බසින්ම ශේෂව පවතින ලංකාවතාර සූත්‍රය මෙන්ම වසුබන්ධු හිමියන්ගේ විඥප්තිමාත්‍රතා සිද්ධි කෘතිය පරීක්ෂා කෙරේ. වසුබන්ධු හිමියන්ගේ මෙම ග්‍රන්ථය දැනට මුල් සංස්කෘත බසින්ම විද්‍යමාන නොවුණු අතර එය පශ්චාත් කාලීනව රාහුල සංස්කෘත්‍යයන පඬිතුමන් විසින් චීන ටිබෙට් පරිවර්තන ආශ්‍රයෙන් සංස්කෘත බසට ප්‍රතිනිර්පානය කර ඉදිරිපත් කර තිබේ. හේන්පිටගෙදර ඤානසීහ නාහිමියන් විසින් එම සංස්කෘත ග්‍රන්ථය සිංහල අනුවාද සහිතව පලකර තිබෙන අතර එය ශ්‍රී ලංකාවේ විශ්වවිද්‍යාලයන්හි අධ්‍යයනය කරනු ලැබේ.

දෙවනුව, මෙම ග්‍රන්ථය හා සෙසු යෝගාචාර සම්ප්‍රදායයට අයත් කෘතින් සංස්කෘත බසින් චීන බසට පරිවර්තනය කළ බෝධිරුචි, පරමාර්ථ හා ක්ෂුවැන් සන්ග් යන හිමිවරුන්ගේ පරිවර්තන කෘති අධ්‍යයනය කෙරේ. විශේෂයෙන්ම ක්ෂුවැන් සන්ග් හිමියන් විසින් වසුබන්ධු හිමියන්ගේ

විඥප්තිමාත්‍රතාසිද්ධි කෘතියේ මුල් කොටසට (විංශතිකාවට) ලියන ලද කාරිකාව (අටුවාව) සාවද්‍ය අර්ථ ඉස්මතු වන පරිදි පරිවර්තනය කර තිබේදැයි යන්න සියුම්ව පරීක්ෂා කරනු ලැබේ.
තෙවනුව, මෙකී සංස්කෘත හා චීන මූල ග්‍රන්ථ මෙන්ම නූතන විචාරක මත අධ්‍යයනය කර ඒ තුළින් ගම්‍යවන නව මතයක් ඉදිරිපත් කෙරෙනු ඇත.

ඉන්දීය යෝගාචාර දර්ශනය

යෝගාචාරිකයන් වඩාත් අවධාරණය කරන්නේ විඥානයේ මෞලික ක්‍රියා සන්තතිය විෂය පුද්ගලයා හා විෂයී ලෝකය අතර අත්දැකීම් ජනිත කරවන බව යි. පුද්ගලයාගේ එම අත්දැකීම් විඥානයේ එකී මූලික ක්‍රියා සන්තතිය පදනම් කරගෙන ගොඩනැගේ. ලෝකය පුද්ගල මනසේ නිෂ්පාදනයක් ලෙස ඉදිරිපත් කෙරෙන මෙය විඥානවාදයක් සේ සාම්ප්‍රදායික ව වියතුන් විසින් පිළිගනු ලබන බව එයට යෝගාචාර විඥානවාදී සම්ප්‍රදාය යන නම දී තිබීමෙන් ම තේරුම් ගත හැකි ය. එය තව දුරටත් පැහැදිලි කරන්නේ නම් යෝගාචාරිකයන්ගේ දර්ශනය අද්වෛත දෘෂ්ටිකෝණයකින් විග්‍රහ කිරීම පෙන්වාදිය හැකි ය. එනම් විෂය හා විෂයී අත්දැකීම් පහළ වන්නේ ද්විත්වාත්මක ව නොවන බව ප්‍රකාශ කිරීම ය. කෙසේ නමුත් යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය පුද්ගලයා හා ලෝකය සම්බන්ධ ව කෙනෙකුගේ අත්දැකීම් ජනිත කරවන්නේ විඥානය මඟින් බව පිළිගනියි. එයට පදනමක් සපයනු වස් යෝගාචාරිකයන්ගේ දාර්ශනික කර්තව්‍යය වූයේ විෂය හා විෂයී අත්දැකීම්වල විඥානමය පදනම විග්‍රහ කිරීමය. එහි ආරම්භය වශයෙන් යෝගාචාරිකයෝ කායික හා මානසික ධර්ම, මූලික ක්‍රියා සන්තතිය තුළ එම විඥානයේ මූලික ක්‍රියා සන්තතිය පදනම් කොටගෙන පහළ වන බව කීහ. මාධ්‍යමිකයෝ ප්‍රතීත්‍යසමුත්පාදය මඟින් ශූන්‍යත්වය අවධාරණය කළහ. යෝගාචාරිකයෝ එක් පියවරක් ඉදිරියට යමින් එබඳු ප්‍රතීත්‍යසමුත්පන්න අත්දැකීම්වලට පසුපසින් දිවෙන බලවේගයක් ශක්තියක් වශයෙන් විඥානය විවරණය කළහ. එම විඥානමය බලවේගය පදනම් කරගෙන ඉන්ද්‍රිය හා ඉන්ද්‍රියාර්ථ පහළ වන අතර එය ලංකාවතාර

සූත්‍රයේ ජලය හා රළ අතර සම්බන්ධය හා සමාන කර තිබේ (විජේසිංහ, 2000:18)[1]. එම විඥානමය බලවේග සන්තතිය තුළින් කෙනෙකු ලබන කායික හා මානසික අත්දැකීම් 'විඥප්තිමාත්‍රතා' නමින් යෝගාචාරිකයෝ හැඳින්වූහ. එහි අර්ථය විඥප්ති හෝ සිතුවිලි මාත්‍රයක් පමණි යනුයි (ideation only). ෂඩින්ද්‍රිය විඥානයට අමතර ව මනන නමින් හත්වන විඥානයක් ඇති බව යෝගාචාරිකයෝ පැවසූහ. ඔවුහු මෙය විඥානය හා පුද්ගලයා තුළ පවත්නා අහංකාරය (මමත්වය) ඒකාබද්ධ කරන ඉන්ද්‍රියයක් වශයෙන් සැලකූහ (විජේසිංහ, 2000:18)[2]. මෙම අහංකාරය නිසා විඥානයට තමන් අත්විඳින විෂය වස්තුන්ගෙන් පරිබාහිර ව ස්වාධීන ව පැවැතිය හැකි බව නිගමනය කෙරේ. එහෙත් කෙනෙකුගේ ස්වකීයත්වය හා බාහිර ලෝකය යන දෙක ම පහළ වන්නේ විඥානය මඟින් නිර්මාණය කෙරෙන අත්දැකීම් සමුදාය පදනම් කොටගෙන ය. එම අත්දැකීම් විඥප්ති වශයෙන් දැක්වීමට පුළුවන. එහෙයින් එය විඥප්ති මාත්‍රතාවක් බව පැවසිය හැකි ය. විඥප්තිමාත්‍රතා මානසික ක්‍රියා සන්තතියට හා මනසේ අහංකාරයට (මමත්වයට) පිටුපසින් තවත් ආවසානික බලවේගයක් පවතියි. විඥානයේ අටවැනි තත්ත්වය වන මෙය 'ආලය විඥානය' නමින් හැඳින්වේ (විජේසිංහ, 2000:18)[3]. මෙම ආලය විඥානය විඥානයේ සෙසු ආකාරයන්ට පළමු ව පවතින ස්වරූපය වේ. ඉහත දැක්වූ අයුරින් ලංකාවතාර සූත්‍රය එය මුහුදු ජලය හා එහි රළට උපමා කරමින් විග්‍රහ කරයි. මෙය තවත් සරල ව ප්‍රකාශ කරන්නේ නම් කෙනෙකුගේ මනස හා ඉන්ද්‍රිය බද්ධ විෂය අත්දැකීම් හා ලෝකය සම්බන්ධ විෂයී අත්දැකීම් ගොඩනගණු ලබනුයේ මෙකී ආලය විඥානය මඟිනි. කෙනෙකුගේ පුද්ගලත්වය හා ලෝකය අතර සම්බන්ධය එකිනෙකට වෙනස් යැයි පෙනී ගියත් ඇත්ත වශයෙන් ම ඒවා ආලය විඥානය පදනම් කොටගෙන ගොඩනැඟෙන බව කියැවේ.

යෝගාචාරිකයෝ ආලය විඥානය තුළ කර්ම බීජ තැන්පත් වී ඇති බව පිළිගනිති (ඤාණසිහ, 1967:270)[4]. ඒවා ගොඩනැඟෙන්නේ විඥානමය අත්දැකීම් මඟිනි. මෙම 'බීජ' ආලය විඥානයේ අඛණ්ඩ පැවැත්මට

බලපෑම් කරන අතර ඒවාට කෙනෙකුගේ කුශලාකුශල සිතුවිලි බලපායි (වාසනා). උදාහරණ වශයෙන් කෙනෙකුගේ අකුශල මූලයක් වන ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ බීජයන්ට ඇති බලපෑම අනාගතයේ අකුශල ක්‍රියා, වචන හා සිතුවිලි ආලය විඥානය තුළ මතු වීමට හේතු වේ. මෙම අකුශල සිතුවිලි ක්‍රියා හා වචන නැවතත් එබඳු ම වූ අකුශල කර්ම බීජ ආලය විඥානයෙහි ඇති කරයි. එම නිසා මෙම ආලය විඥානය ගණනය කරනු ලබන්නේ කෙනෙකුගේ ස්වකීය හා ලෝකීය අත්දැකීම් පමණක් නොව කෙනෙකුගේ ආධ්‍යාත්මික හා සදාචාරාත්මක අත්දැකීම් ද අන්තර්ගත කිරීමෙනි. මෙම හේතුව නිසා කෙනෙක් පාරමිතා පූරණයෙන් ආලය විඥානයේ පවත්නා කර්මීය පදනම වෙනස් කළ යුතු බව යෝගාචාරිකයෝ පැවසූහ. මෙම පාරමිතා ආලය විඥානයේ ගැඹුරු තැන පිරිසිදු බීජ/ ශුද්ධ බීජ වගා කරයි. අප විසින් කරනු ලබන කර්මාදිය බීජ වශයෙන් ආලය විඥානයෙහි තැන්පත් වන බැවින් ආලය විඥානයට තවත් නමකි, 'සර්වබීජක' යන්න. යෝගාචාරීන්ගේ විඥානවාදී විවරණයන්ට සෞත්‍රාන්තිකයන්ගේ ඒකරස ඉන්ද්‍රිය හා බීජ ඉගැන්වීම බලපාන්නට ඇති බවත් ආලය විඥානය තුළ බීජ තැන්පත් වන බව නිර්භය ව පවසමින් බීජ හා විඥානය සම්බන්ධ කරනු ලබනුයේ යෝගාචාරිකයන් විසිනි.

බෝධිසත්ත්ව චර්යාවේ දී මානසික ක්ලේශයන් හා බැඳීම් ක්‍රමානුකූල ව බැහැර කර පිරිසුදු ගුණධර්ම වගා කරනු ලැබේ. එසේ භාවනාව මඟින් හිත නිර්මල හා නිශ්චල කෙරේ. මෙසේ විඥානයේ අභ්‍යන්තර පදනම සකස් වූ විට එහි ක්ෂණික පරාවර්තනයකින් (ආශ්‍රය-පරාවෘත්ති) සාමාන්‍ය විඥානයේ ක්‍රියා සන්තතිය නතර වී සහජ ඥානයේ ආලෝකයෙන් ආලය විඥානය දැකිය හැකි ය. එලෙස කෙනෙක් විඥානයේ සියලු (සාමාන්‍ය) තත්ත්වයන්ගෙන් අත්මිදී ප්‍රබුද්ධත්වයට හා නිර්වාණයට පත් වේ. යෝගාචාරිකයන්ගේ මෙම විඥානයේ ක්ෂණික පරාවර්තනයකින් අවබෝධය ලැබීමේ සම්ප්‍රදාය විරෝධී ඉදිරිපත් කිරීම චීනය, කොරියාව, ජපානය යනාදී නැඟෙනහිර ආසියානු රටවල බුදුදහමට විශාල බලපෑමක් සිදු කළේ ය. නැඟෙනහිර ආසියානු ඇතැම් ආචාර්යවරු ක්‍රමානුකූල

භාවනාමය වැඩ පිළිවෙළක් මඟින් අවබෝධය ක්‍රමික ව ලැබිය යුතු බව ප්‍රකාශ කළහ. එහෙයින් එය ක්‍රමික හා ක්‍ෂණික වශයෙන් භාවනා සම්ප්‍රදාය දෙකකට බෙදී ගියේ ය. මෙම දෙපිරිස ම (ක්ෂණික හා ක්‍රමික) කෙනෙකුගේ අභ්‍යන්තරයේ ගැඹුරු ම ස්ථානයේ උරුම වශයෙන් තැන්පත් වී ඇති ආලෝකවත් බුද්ධභාවයන් උද්දීපනයෙන් ජීවිතයේ පාරිශුද්ධත්වය ලැබීම උගන්වන බව පිළිගනිති. මෙම විඥාන පදනමේ ක්ෂණික විපර්යාසය උගන්වන ලද්දේ නිර්වාණයේ අද්වෛත ආලෝකවත් ස්වභාවය අනාවරණය කිරීමට ය. මෙම අවබෝධයේ ක්ෂණිකත්වය පිළිබඳ යෝගාචාර ඉගැන්වීම නැගෙනහිර ආසියානු රටවල බුදුදහමේ සංවර්ධනයට මහත් සේ ඉවහල් විය.

ඉන්දීය යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය ඉහත දැක්වූ විඥානය පිළිබඳ ඉගැන්වීම් හැරුණු විට තවත් වැදගත් ඉගැන්වීමක් ඉදිරිපත් කරයි. එය නම් අත්දැකීමේ අවස්ථා තුනක් (ත්‍රෛස්වභාව) ඇති බව ප්‍රකාශ කිරීම යි (ඤාණසීහ, 1967:270)[5]. එම තුන මෙසේ ය.

i. පරිකල්පිත
ii. පරතන්ත්‍ර
iii. පරිනිෂ්පන්න

පරිකල්පිත යනු සත්‍ය වශයෙන් නොමැති දෙයක් ඇතැයි උපකල්පනය කිරීම යි. එය සැබැවින් ම මිරිඟුවක ජලය ඇතැයි කල්පනා කිරීමක් බඳු ය. මෙය සාමාන්‍ය පෘථග්ජනයන් විසින් තමන් හා ලෝකය සම්බන්ධයෙන් ලබන අත්දැකීම් ස්වාධීන ස්වායත්ත දේ වශයෙන් කල්පනා කිරීමකි. මෙය ප්‍රපඤ්ච මඟින් ගොඩනැඟෙන බව මාධ්‍යමික පිළිගැනීම යි. යෝගාචාරිකයන් විසින් එය ආලය විඥානයේ තැන්පත් වී ඇති කර්ම බීජ මඟින් උපද්දවන බව ප්‍රකාශ කරන ලදී. මෙහි දෙවැනි පරතන්ත්‍ර ඥානය යනු අත්දැකීම්වල පවත්නා සාපේක්ෂතාව යි. මාධ්‍යමිකයන්ට අනුව ඔවුන්ගේ පරම ඥානය වන ශූන්‍යතාව ද්‍රව්‍යයන්ගේ ප්‍රතීත්‍යසමුත්පන්නතාව නිසා හෝ සාපේක්ෂතාව නිසා ඇති වන්නකි. යෝගාචාරිකයන්ට අනුව පුද්ගලයා හා ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ අත්දැකීම්

සාපේක්ෂතාව ගොඩනගනු ලබනුයේ විඥානය මඟිනි. එම නිසා මිනිසුන් විසින් ඔවුන් හා විෂයී ලෝකය සම්බන්ධ අත්දැකීම් ස්වායත්ත ස්වාධීන ඒවා සේ පරිකල්පනය කළත් සත්‍ය වශයෙන් ම ඒවා විඥාන සන්තතියට සාපේක්ෂක ව හටගැනේ. අවිද්‍යාව නිසා පුද්ගලයා හා ලෝකය ස්වායත්ත සත්තාවක් වශයෙන් පරිකල්පනය කරන අතර එය කෙනෙකුගේ උපාදාන තෘෂ්ණා හා දුක්ඛ දෝමනස්ස වර්ධනයට හේතු වේ. එම නිසා අකුශල බීජ ආලය විඥානයෙහි රෝපණය වන අතර ඒවා පසුව විඥානයේ ප්‍රතීත්‍ය සමුත්පන්න අත්දැකීම්වලට උපනිශ්‍රය වේ. එම නිසා අත්දැකීම්වල සාපේක්ෂතාව කුශල්-අකුශල්, පිරිසිදු-අපිරිසිදු හා පින්-පව් වශයෙන් ද්වන්ද්වාත්මක වේ. ද්‍රව්‍යයන් ස්වාධීන පැවැත්මෙන් යුක්ත යැයි සාමාන්‍ය අත්දැකීමෙන් (ඥානයෙන්) පරිකල්පනය කොට ඒවා උපාදානය කිරීම නිසාත්, ද්‍රව්‍යයන්ගේ සාපේක්ෂතාව නිසා ඇති වන අපිරිසිදුභාවය නිසාත් යෝගාචාරිකයෝ ඥානයේ තුන්වන අවස්ථාවක් ප්‍රකාශ කරති. එහි දී සාපේක්ෂ වූ ද්‍රව්‍යයන්ට ස්වාධීනත්වයක් ආරෝපණය කිරීම නිසා මතු වන අවිද්‍යාවෙන් කෙනෙකු බැහැර ව පිරිසිදු විය යුතු බව තදින් ම අවධාරණය කොට තිබේ. එම පාරිශුද්ධත්වයෙන් කෙනෙකුට සත්‍යය හෙවත් ද්‍රව්‍යයන්ගේ ප්‍රතීත්‍ය සමුත්පන්නතාව අවබෝධ කිරීම හා ක්ලේශ බන්ධනයන්ගෙන් නිදහස් වීම කළ හැකි ය. එය බෝධිසත්ත්ව මාර්ගය අනුගමනයෙන් කළ යුතු වේ. මේ පාරිශුද්ධත්වයේ ප්‍රතිඵලය වූයේ ඥානයේ තුන්වන අවස්ථාවක් ඇති බව කීම යි. එය පරිනිෂ්පන්න නම් වේ. එම ඥානය සර්ව සම්පූර්ණ එකකි. මෙම පරිපූර්ණ ඥානයෙන් අවසානයේ දී බුද්ධත්වාබෝධය ලැබිය හැකි ය. එවිට සියලු ම සාමාන්‍ය අත්දැකීම් (සත්තාවන්) විඥප්ති මාත්‍රයක්, සිතුවිලි මාත්‍රයක් බව ප්‍රත්‍යක්ෂ වේ. විඥප්ති මාත්‍රතාව (විඥප්ති මාත්‍රමෙවෛතද්) 'මෙය විඥප්ති මාත්‍රයකි' (ඤාණසිහ, 1967:270)[6] යනුවෙන් වසුබන්ධු හිමියන් විසින් අදහස් කරන ලද්දේ හුදෙක් බාහිර ලෝකය විඥානයේ මැවීමක් ලෙස හැඳින්වීමට උත්සාහ ගැනීමක් නොව වාස්තවික බාහිර ලොව සියල්ල හඳුනාගනු ලබනුයේ විඥානය මඟින් නිසා බාහිර ලොව සියල්ල විඥප්ති මාත්‍රය, චිත්ත මාත්‍රය යන්න පෙන්වාදීමට පමණි. එම විඥාප්තිය

විඥානයේ නිර්මාණයක් හෙයින් වාස්තවික ලෝකය හා විඥාප්තිය අතර සත්‍ය ව සම්බන්ධයක් නොමැතිය. එහෙයින් වාස්තවිකව ඇතැයි සිතන විඥාප්තිය නැති දෙයක් ඇති සේ ගැනීමකි.

ෆා ක්ෂින්ග් සොන්ග් (ධර්ම ස්වභාව) නිකාය

යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය අවස්ථා තුනකදී චීනයට හඳුන්වාදුන් බව පැවසේ. එහි පළමුවැන්න ක්‍රි:ව: හයවන සියවසේ මුල් භාගයේදී බෝධිරුචි නම් ආචාර්යවරයා විසින් හඳුන්වා දෙනු ලැබූ අතර උන් වහන්සේගේ චීන නාමය තී ලුවන් ය. (*Ti Lun School*). මෙම යුගයේ චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ සාකච්ඡාවට භාජන වූ මූලික ගැටලුව වූයේ විඥානයේ ක්‍රියාකාරීත්වය හා ආලය විඥානයේ පාරිශුද්ධත්වය පිළිබඳ ව යි. ආලය විඥානය අපිරිසිදු නම් විඥානයේ අතිශයින් ම ගැඹුරු ස්වරූපය වූ පිරිසිදු භාවය අවබෝධ කිරීමෙන් එය පාරිශුද්ධත්වයට පත් කර ගත යුතු බව මෙම චීන මුල් යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය විසින් උගන්වන ලදී.

චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ දෙවන අවස්ථාව ආරම්භ වන්නේ ක්‍රි:ව: 546 චීනයට පැමිණෙන ඉන්දීය පරමාර්ථ නම් ආචාර්යවරයාගෙන් පසුව ය. පරමාර්ථගේ ශාස්ත්‍රීය කෘති පදනම් වූයේ චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදායට පමණක් නොව ඒවා සමස්ත චීන බුදුදහමේ සංවර්ධනයට ද ඉවහල් විය. ඊට ප්‍රධාන ම හේතුව වූයේ උන් වහන්සේ විසින් 'තථාගත ගර්භ' සම්ප්‍රදාය චීනයට හඳුන්වාදීමට මහත් වෙහෙසක් දැරීම යි. මෙම 'තථාගත ගර්භ' යන්න චීනයේ 'බුද්ධ ස්වභාව' යනුවෙන් ව්‍යාප්ත වූ අතර එය පරමාර්ථ සත්‍යය නිරූපණය කළ හැකි උපරිම ක්‍රමය වශයෙන් සැලකුණි. පරමාර්ථට අනුව බුද්ධ ස්වභාව යනු එතුමන් විසින් උගන්වන ලද මනසේ ක්‍රියාකාරීත්වයට හා අපරිශුද්ධත්වයට පිටුපසින් තිබෙන ගාම්භීර වූ පිරිසිදු මනසට (අමල විඥාන) තවත් නාමයකි. එය මනසේ අතිශයින් ම පිරිසිදු මෙන් ම වෙනස් නොවන තත්ත්වයකි. මෙම උසස් පිරිසිදු විඥානය අවබෝධ කිරීමෙන් සාමාන්‍ය විඥානයේ පවතින කෙලෙස් ප්‍රහීණ වන අතර එය නිර්වාණය හෙවත් බුද්ධ ස්වභාව නම් වේ. ඉන්දිය තථාගත ගර්භ ග්‍රන්ථ අනුගමනය කරමින් පරමාර්ථ නම් ආචාර්යවරයා බුද්ධ ස්වභාව

විඥානයේ සාරයක් නොවන බව ප්‍රකාශ කළේ ය. බුද්ධ ස්වභාව සෑම දෙයක ම විද්‍යමාන සත්‍යයක් බැවින් එය විඥානය හා ධර්ම අතර අද්වෛත වූවකි. එනම් එය ධර්මවලට සාපේක්ෂ ව පවතින්නක් නොවේ. පවතින සියලු දේවල්හි ම පවත්නා සත්‍යය නම් බුද්ධ ස්වභාවයයි. මෙම බුද්ධ ස්වභාව බුද්ධත්වය පිළිබඳ නෛර්වාණික සාරය වන බැවින් එය ධර්මකාය වේ. එම නිසා පවතින සියලු ම දේවල් මෙකී ධර්ම කායයේ ම නිර්මාණයෝ වෙති. ප්‍රඥාවෙන් ලොව දැකීමට නම් බුද්ධ ස්වභාවයෙහි හා සියලු දෙයෙහි ම පවත්නා පාරිශුද්ධත්වය හා ආලෝකවත් බව ගවේෂණය කළ යුතු ය. අවබෝධය යනු බුද්ධ ස්වභාව නම් වූ පිරිසිදු මනසේ නිර්වාණය සාක්ෂාත් කිරීම මෙන් ම සෑම දෙයෙහි ම පවත්නා බුද්ධ ස්වභාව සඳහා වූ නිරාවරණය යි. පරමාර්ථ විසින් හඳුන්වාදෙන ලද බුද්ධ ස්වභාව නම් වූ මෙම සුවිශේෂී ඉගැන්වීම චීන 'දාඕ' දහමේ ඉදිරිපත් කෙරෙන 'නූපන් අන්තර්ස්වභාව' නම් වූ ඉගැන්වීමට සමාන්තර වේ. එසේ ම මෙම බුද්ධ ස්වභාව ඉගැන්වීම චීන බුදුසමයේ විකාශයට අතිශයින් ම බලපාන ලද්දකි.

චීනයේ තියෙන් තැයි, හුවායෙන් හා ෂාන් යන බෞද්ධ සම්ප්‍රදායන් මෙමඟින් පෝෂණය ලබයි. පරමාර්ථගේ කාලය තුළ බුද්ධ ස්වභාව පිළිබඳ ග්‍රන්ථයක් වන මහායාන ශ්‍රද්ධෝත්පාද ශාස්ත්‍රය, චීනයේ දී රචිත බව පිළිගැනේ. එසේ ම එය ඉන්දියාවේ රචිත ව පසුව චීනයට භාෂාවට පරිවර්තනය වූවක් වශයෙන් ද දැනට එහි ඉන්දීය මූලග්‍රන්ථය අවිද්‍යමාන බවට ද සමහරු අදහස් කරති (Richard, Timothy 1894:vii/xv). මහායන ශ්‍රද්ධෝත්පාද සූත්‍රය හුවායෙන් ෂාන් ආදි චීනයේ ප්‍රධාන බෞද්ධ සම්ප්‍රදායන්ට බලපෑ බව ද එසේ ම එය චීනය, කොරියාව, ජපානය වැනි රටවල ප්‍රචලිත නැගෙනහිර ආසියානු බුදුසමයේ අදහස් ප්‍රභවාත්මක කෘතියක් වශයෙන් ද සම්භාවනාවට පාත්‍ර වූවකි. මෙම ග්‍රන්ථයෙන් සමස්ත විශ්වයට ම පාදක වූ 'එක ම සිතක්' (One Mind) වශයෙන් බුද්ධ ස්වභාව ඉදිරිපත් කර තිබේ. මෙම ග්‍රන්ථයට අනුව ස්වභාව දෙකක් වේ.

ඉන් පළමුවැන්න නිරන්තරයෙන් ම පිරිසිදු ව පවත්නා නෛර්වාණික තථතාව හෙවත් ධර්ම කාය වේ. දෙවැන්න සංසාරය හා ලෝකීය අත්දැකීම් ජනනය කරවන ආලය විඥානයට පදනම වූ චිත්ත ස්වභාවයයි. එහෙයින් සක්ලේශී හා නික්ලේශී භාවයෙන්, සංසාරයේ හා නිර්වාණයේත් අනන්‍යතාව එක ම වූ මේ සිත තුළ සොයාගත හැකි ය. ඒ සඳහා මෙම ග්‍රන්ථයේ ඉදිරිපත් කෙරෙන උපමාව වන්නේ ජලය හා රළ අතර සම්බන්ධතාව යි. ජලය නිර්වාණයටත් රළ සංසාරයටත් සමාන කෙරේ.

චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ තුන්වන අවස්ථාව ක්‍ෂුවැන් සන්ග්ගෙන් ආරම්භ කෙරේ. ඒ ක්‍රි:ව: 596 හා 664 කාලය යි. ක්‍ෂුවැන් සන්ග්ට මෙම චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ ඉගැන්වූ චිත්ත ස්වභාව පිළිබඳ විශ්වාසයක් නොමැති වූ බැවින් එය නිරාකරණය කරගැනීම පිණිස මධ්‍යම ආසියාවටත් ඉන්පසු ඉන්දියාවටත් සංචාරය කළේ ය. ක්‍ෂුවැන් සන්ග් හා උන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය කොයිජි Koiji (632-682) විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද ඉගැන්වීම් චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය හෙවත් ෆා ක්‍ෂින්ග් සොන්ග් (ධර්ම ස්වභාව නිකාය) නිකායේ පදනම විය. සිත හා ලෝකය එසේත් නැත්නම් චිත්ත හා චිත්තාරම්මණ පිළිබඳ අත්දැකීම් විඥානයට සාපේක්‍ෂක ව විඥානයේ ආකාර දෙකක් වශයෙන් ස්වාධීන ව පහළ වන බව ක්‍ෂුවැන් සන්ග් ප්‍රකාශ කරයි. උන් වහන්සේ එය මෙසේ ඉදිරිපත් කරති:

> චිත්ත හා ලෝකීය ධර්ම යන දෙක ම සාවද්‍ය අදහස් පදනම් කරගෙන ගොඩනැඟෙන්නෝ ය. ඒවාට ස්වාධීන යථාර්ථවත් පැවැත්මක් නැත. මෙම චිත්ත හා ධර්ම කෙසේ උපදී ද? ඒ සියල්ල ම ගොඩනැඟී තිබෙන්නේ විඥානයේ ම විකාශයක් වශයෙනි (Hai, 2000:184).

සයවැදෑරුම් වූ ෂඩින්ද්‍රිය (ප්‍රවෘත්ති) විඥානය පුද්ගලයා හා ලෝකය සම්බන්ධ අත්දැකීම් ජනනය කරවයි. හත්වන මනන විඥානය පුද්ගල (මමත්වය) ස්වීයත්වය සම්බන්ධ අත්දැකීම් ජනනය කරවයි. එම ස්වීයත්වය

'ස්වයං අවිද්‍යා', 'ස්වයං දෘෂ්ටි', 'ස්වයං-මෝහ', 'ස්වයං-තෘෂ්ණා' වශයෙන් විස්තර කෙරෙන අතර එය මේ සියලු විඥානමය විකාශයන්ට සහාය වේ. අටවන ආලය විඥානය අපිරිසිදු වන අතර එය පුද්ගලයාගේ තමන් හා ලෝකය සම්බන්ධ අත්දැකීම්වලට බලපාන බව පැවසිය හැකි ය. කෙනෙකුගේ අපිරිසිදු විඥානය ආධ්‍යාත්මික පුහුණුවකින් පාරිශුද්ධත්වයට පත්කර ගත හැකි ය. ඒ තුළින් පරිශුද්ධ වූ අවබෝධයත්, බුද්ධභාවයත් ලබාගත හැකි ය.

ක්ෂුවැන් සන්ග්ට අනුව අටවන ආලය විඥානයට අමතර ව තවත් නවවන විඥානයක් නොමැත. ඒ අනුව චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ පරමාර්ථ විසින් උගන්වා තිබූ නවවන අමල විඥානය ක්ෂුවැන් සන්ග්ගෙන් පසු පිළිගැනීමක් නොවී ය. ක්‍රි:ව: හත්වන සියවසේ මෙම ෆා ක්ෂින්ග් නිකාය (චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය) කොරියාවටත් ඉන්පසු ක්ෂුවැන් සන්ග්ගේ ජපන් ශිෂ්‍යයෙකු වූ දෝසෝ විසින් (ක්‍රි:ව: 628-700) ජපානයටත් ව්‍යාප්ත කරන ලදී.

යෝගාචාර දර්ශනයේ චීන විකාශය

බුදුදහමේ 'යෝගාචාර' යනුවෙන් අදහස් කෙරෙන්නේ බෝධිසත්ත්ව චර්යාවෙහි නියැලීම හා විශේෂයෙන් ම භාවනා කිරීම යි. යෝගාචාරය (භාවනාව) තුළින් විඥානයේ ස්වභාවය හා ක්‍රියාකාරීත්වය ගවේෂණය කරන බැවින් මෙය පශ්චාත්කාලීනව විඥානවාදී සම්ප්‍රදාය නමින් ප්‍රකට වේ. යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය විසින් විග්‍රහ කරනු ලබනුයේ අභිධර්ම ක්‍රමයට වෙනස් ව ය. ථේරවාදී අභිධර්ම විග්‍රහයට අනුව විඤ්ඤාණය ප්‍රාදුර්භූත වන්නේ විෂය-විෂයී දෙදෙනාගේ සමවාය ඇති වූ කල්හි පමණි. යෝගාචාරිකයෝ මෙම අභිධර්ම ඉගැන්වීම් උඩුයටිකුරු කරමින් විෂය-විෂයී සම්බන්ධයට අමතර ව විඥානයේ මූලික අඛණ්ඩ පැවැත්මක් ද ඉදිරිපත් කරති. ඒ අනුව කෙනෙකුගේ විෂය-විෂයී අත්දැකීම් ගොඩනැගෙන්නේ ඉහත කී විඥානයේ මෞලික අවිච්ඡින්න ක්‍රියාකාරිත්වයට සාපේක්ෂව ය. විෂය-විෂයී ක්‍රියාකාරිත්වයට අමතර ව

මෙම විඥාන ප්‍රවාහය හා එය පදනම් කොටගෙන අත්දැකීම් පහළ වන බවට කෙරෙන මෙම යෝගාචාර ඉගැන්වීම 'විඥානවාදයක්' බවට මත පළ වී තිබේ. ලංකාවතාර සූත්‍රයේ සඳහන් වන 'චිත්තමාත්‍රමිදං' 'මෙය සිතුවිලි මාත්‍රයකි' යන මූලික ඉගැන්වීම පදනම් කොටගෙන යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ ඉදිරිපත් කෙරෙන හා වසුබන්ධු හිමියන්ගේ විංශතිකාවේ මුල් පරිච්ඡේදයේ දැක්වෙන 'විඥප්තිමාත්‍රමෙවෛතද්' 'මෙය විඥප්තිමාත්‍රයකි' යන මූලික ඉගැන්වීම සාවද්‍ය සේ විග්‍රහ කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් මෙම යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය විඥානවාදී සංඛ්‍යාවෙහි ලා සලකන්නට වූ බව එක් මතයකි.

ඩී. ජේ. කලුපහන මහාචාර්යතුමා පෙන්වාදෙන්නේ වසුබන්ධු හිමියන්ගේ විංශතිකාවේ දැක්වෙන 'විඥප්තිමාත්‍රමෙවෛතද්' යන ප්‍රකාශය එම ග්‍රන්ථය චීන බසට පෙරළීමේදී ක්‍ෂුවැන් සන්ග් විසින් 'විඥානමාත්‍රමෙවෛතද්' යනුවෙන් සාවද්‍ය සේ පරිවර්තනය කළ බවත්, එම චීන හා ටිබෙට් පරිවර්තන මත පිහිටා සිල්වින් ලෙවී එම ග්‍රන්ථය නැවත සංස්කෘතයට සකස් කිරීමේදී එම වැරැද්ද එලෙස ම සිදු කිරීමෙන් මෙම තත්ත්වය උදා වූ බවත් ය (කලුපහන, 2003:189-190). විංශතිකා කාරිකාවේ පළමු පරිච්ඡේදය අවිද්‍යමාන වන අතර දැනට සංස්කෘතයෙන් විද්‍යමාන විංශතිකා කාරිකාවේ පළමු පරිච්ඡේදය සිල්වින් ලෙවී විසින් එකී චීන හා ටිබෙට් පරිවර්තන අසුරින් සකස් කරන ලද්දකි. එය ඉංග්‍රීසි බසට 'Mind Only' යනුවෙන් පරිවර්තනය කිරීමෙන් මෙම සම්ප්‍රදායට (*Mind Only School*) විඥානවාදී සම්ප්‍රදාය යන සාවද්‍ය ව්‍යවහරය ප්‍රභවයවන්නට ඇති බව ප්‍රකාශ කළ හැකි ය. වසුබන්ධු හිමියන් විසින් විංශතිකාවට ලියන ලද කාරිකාව දැනට ශේෂ ව ඇති බැවින් වසුබන්ධු හිමියන්ගේ දාර්ශනික මතවාදය මැනවින් පැහැදිලි කරගත හැකි ය.

ඉන්දීය අර්ථකථාචාරීන් විසින් ද යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය හා වසුබන්ධු හිමියන්ගේ විඥාප්තිමාත්‍රතාසිද්ධියට අයත් දෙවන කොටස වන ත්‍රිංශතිකාව වඩාත් විඥානවාදී පදනමකින් විග්‍රහ කරන ලද බව කලුපහන

මහාචාර්යතුමා පෙන්වාදෙයි. ත්‍රිංශතිකාවට ධර්මපාල, ස්ථිරමතී, පරමාර්ථ යන ආචාර්යවරුන් විසින් කාරිකා ග්‍රන්ථ රචනා කරන ලද අතර ඒවායෙහි මෙම විඥානවාදී ලක්ෂණ ප්‍රකට වේ. විංශතිකාවට කාරිකාවක් ලියූ වසුබන්ධු හිමියන් ත්‍රිංශතිකාවට නොලියුවේ මන්දැයි ප්‍රශ්න කරන කලුපහන මහාචාර්යතුමා සමහර විට වසුබන්ධු විසින් ලියන ලද එම කාරිකාව පසුකාලීනව අස්ථානගත වන්නට ඇති බවට සැක කරයි (කලුපහන, 2003:135).

කලුපහන මහාචාර්යතුමන්ට අනුව ක්‍ෂුවැන් සන්ග් ත්‍රිංශතිකාව චීන බසට පරිවර්තනය කිරීමේ දී පදනම් කරගත්තේ ධර්මපාල තෙරුන්ගේ ත්‍රිංශතිකා කාරිකාව ය. විංශතිකාව පමණක් පදනම් කරගැනීමේදී වසුබන්ධු හිමියන්ගේ 'විඥප්තිමාත්‍රතා' යන්න මතුපිට අර්ථයෙන් 'මෙය සිතුවිලි මාත්‍රයක් පමණි' යනුවෙන් විග්‍රහ කිරීමට ඉඩ ඇත. කෙසේ නමුත් වසුබන්ධු හිමියන් විසින් අධිභෞතික සංකල්ප ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද බැවින් හා උන් වහන්සේ විසින් අනුගමනය කරන ලද වඩාත් විවේචනාත්මක ක්‍රමවේදය අනුව සියල්ල 'සිතුවිලි මාත්‍රයකි' හෝ 'සියල්ල චිත්ත මාත්‍රයකි' යනුවෙන් පරමාර්ථමය විග්‍රහයක් ඉදිරිපත් කරන ලදැයි පිළිගැනීමට අපහසු බව කලුපහන මහාචාර්යතුමා පවසයි. ඒ අනුව ත්‍රිංශතිකාව හා ධර්මපාලගේ ත්‍රිංශතිකා කාරිකාව යන මූලාශ්‍රය පමණක් සැලකිල්ලට ගෙන චීන ජාතික ක්‍ෂුවැන් සන්ග් විසින් ත්‍රිංශතිකාව චීන බසට පරිවර්තනය කරන ලදී. එසේම වසුබන්ධු හිමියන්ගේ විංශතිකාව ද අන්තවිඥානවාදී ස්වරූපයකින් පරිවර්තනය කළේ යැයි කල්පනා කළ හැකි ය. ක්‍ෂුවැන් සන්ග් විසින් එසේ කරන ලද්දේ කුමන අදහසකින් ද යන්න පැහැදිලි කරගනු පිණිස චීන විද්වතුන් විසින් මේ සම්බන්ධ ව ඉදිරිපත් කර තිබෙන මත පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් කිරීම වඩාත් යෝග්‍ය වේ.

යෝගාචාර දර්ශනයේ චීන පරිවර්තන සම්බන්ධ ව චීන උගතෙකු වන කෝඩ් ගුය් හුවා විසින් 'විඥානය පමණි' හා 'විඥප්තිය පමණි' යන දෙකෙහි වෙනස :යෝගාචාර අධ්‍යයනවල මූලික ප්‍රශ්නය පිළිබඳ නැවත

විග්‍රහයක් (唯识与唯了别, 唯识学 的一个基本问题的再诠释) නමින් වටිනා පර්යේෂණාත්මක ලිපියක් ඉදිරිපත් කර තිබේ (Zhou Gui Hua, 2004). එහි දැක්වෙන ආකාරයට වසුබන්ධුගේ 'විඥාප්තිමාත්‍රතාව' චීන බසට සාවද්‍ය සේ කරන ලද පරිවර්තනය ක්ෂුවැන් සන්ග්ගෙන් වසර දහසකට පමණ මෙහා ජීවත් වූ චීන පැරණි විද්වතෙකු වූ ඡෙන් (Cheng) විසින් සොයාගනු ලබයි. ජපන් හා බටහිර විචාරකයන්ගේ බලපෑමෙන් ඡෙන් සංස්කෘත මූලග්‍රන්ථ පරීක්ෂා කර මෙම පරිවර්තනය සාවද්‍ය බවත්, චීන පරිවර්තකයන් විසින් වසුබන්ධුගේ නියම අදහස තේරුම් නොගත් බවත් ප්‍රකාශ කරයි. එහෙත් තම පැරණි ශ්‍රේෂ්ඨ ආචාර්යවරුන්ට විරුද්ධ ව අදහස් ප්‍රකාශ කිරීම වරදක් සේ සිතූ ඡෙන් නිහඬ වූ බව එම ලිපියේ දැක්වේ. නැවත මේ පිළිබඳ සාකච්ඡා කෙරෙන්නේ හැත්තෑව හා අසූව දශකවල චීන විද්වතුන් දෙදෙනෙකු වන බෙයිජින් නගරයේ හැන්ජින්ග් ජින්ග් (Hanjing Qing) හා හොංකොන්ග් හි හුවෝ දාඕ හොයි (Huo Tao Hui) යන දෙදෙනා විසිනි.

යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය චීනයට හඳුන්වාදුන් බෝධිරුචි, පරමාර්ථ හා ක්ෂුවැන් සන්ග් යන තිදෙනා ම වසුබන්ධු හිමියන්ගේ විංශතිකාව චීන බසට පරිවර්තනය කළ අතර ඒ සෑම පරිවර්තනයක ම 'විඥප්තිමාත්‍ර' යන යෙදුම 'විඥානමාත්‍ර' (Weishi) යන අර්ථයෙන් දක්වා තිබේ. උදාහරණ වශයෙන් ක්ෂුවැන් සන්ග්ගේ පරිවර්තනය මෙසේ සඳහන් කළ හැකි ය:
'又为开示谬执我法，迷唯识者，令达二空，于唯识论如实知故。复有迷谬唯识理者，或执外境如识非无，或执内识如境非有，或执诸识用别体同，或执离心无别心所 ：为遮此等种种异执，令于唯识深妙理中得如实解，故作斯论'。(*Cheng Wei Shi Lun* ，卷一). මෙය විග්‍රහ කරන ලයි යොන්ග් හායි (Lai Yonghai) චීන මහාචාර්යවරයා 'වෙයි ස' යන්නෙහි නියම අර්ථය 'බාහිර ලෝකය නැත, තිබෙන්නේ විඥානය පමණි' යන බව ප්‍රකාශ කරයි.

(Hai, 2000:18) ක්‍ෂුවැන් සන්ග්ගේ ශිෂ්‍ය කොයි ජී (Koiji) ද තම ගුරුවරයා අනුව යමින් අදහස් දක්වා තිබේ. "唯谓简别，遮无外境。识谓能了，诠有内心。识体即唯，持业释也。识性识相，皆不离心。心所心王，以识为主。归心泯相，总言唯识。唯遮境有，执有者其真；识简心空，滞空者乖其实" :卷一*. කොයිජීගේ මෙම ප්‍රකාශය විග්‍රහ කරන ලයි යොන්ග් හායි මහාචාර්යවරයා කොයි ජීගේ විග්‍රහයේ අර්ථ දෙකක් විද්‍යමාන බව ප්‍රකාශ කරයි (Hai,2000:183). ඒවා නම් බාහිර ලොව පැවැත්ම ප්‍රතික්ෂේපණය හා අභ්‍යන්තර විඥානයේ අස්තිත්වය අවධාරණය යනුවෙනි. එසේ ම අභ්‍යන්තර ලෝකය හා එහි සියලු ම ආනුභවික තත්ත්වයන් විඥානයෙන් පරිබාහිර නොවන බැවින් බාහිර ලෝකය අස්තිත්වයෙන් තොර ය. යථාර්ථ වශයෙන් පවතින්නේ විඥානය පමණි. (唯识的根本意义有两个方面，一是否定外境，二是肯定内识。一切性相离不开心识。这样，他就强调 无境有识).

කොයිජී හිමියන්ගේ මෙම විග්‍රහයට අනුව යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ ප්‍රධාන අවධාරණයන් දෙකක් විද්‍යමාන බව පැවසිය හැකි ය. ඒවායින් පළමුවැන්න වූ බාහිර ලොව නාස්තිත්වයෙන් සැලකීම යනු බාහිර ලොව සත්‍ය වශයෙන් නැති බවක් දක්වීමක් නොව පවතින බාහිර ලොව අප විසින් ග්‍රහණය කරගනු ලබනුයේ විඥානයට සාපේක්ෂව ය. එනම් බාහිර ලොව අප විසින් හඳුනාගනු ලබනුයේ විඥානය මඟින් දෙනු ලබන මඟපෙන්වීම් අනුව ය. විඥානය හා බාහිර ලොව අතර පවත්නා සම්බන්ධයේ මෙකී ස්වරූපය නිසා බාහිර ලොව නැත යනුවෙන් යෝගාචාර සම්ප්‍රදායෙහි ඉගැන්වෙන බව පෙන්වාදිය හැකි ය. මෙය බටහිර ඉගැන්වෙන විඥානවාදයට (Idealism) සමාන නොවන බව පැවසිය යුතු ය. බටහිර විඥානවාදය බාහිර ලොවක පැවැත්ම සම්පූර්ණයෙන් ම ප්‍රතික්ෂේප කරයි. මාධ්‍යමික ශූන්‍යතා දර්ශනයෙන් බාහිර හා අභ්‍යන්තර (විඥානය) ලෝක දෙකම නැතැයි යනුවෙන් වැරදියට තේරුම්ගත් ආකාරයට ම යෝගාචාර දර්ශනයේ

විඥානවාදයෙන් ද බාහිර ලොව නැතැයි යන වැරදි අවබෝධයක් ඇති වූ බව ප්‍රකට වේ. කලුපහන මහාචාර්යතුමා පෙන්වාදෙන පරිදි නාගාර්ජුනපාදයන් ඉදිරිපත් කරන 'ශූන්‍යං ඉදං' යන්නෙන් හා වසුබන්ධු හිමියන් උගන්වන 'විඥප්ති මාත්‍රමෙවෛතද්' යන්නෙන් අදහස් කළේ නාස්තික දෘෂ්ටියක් නොව, සෑම වස්තුවක ම පවතින යථාර්ථය වූ 'අනාත්මීය ස්වරූපයයි' මේ දෙකෙහි ඇති වෙනස භාෂා ප්‍රයෝගයන්හි මිස අර්ථයෙන් ඒවා සමාන ය.

කොයි ජී ගේ විග්‍රහයට අනුව ප්‍රකට වන යෝගාචාර දර්ශනයේ අනෙක් අවධාරණය වන්නේ අභ්‍යන්තර ලෝකය හෙවත් විඥානයේ අස්තිත්වය යි. විඥානයේ අස්තිත්වය ඉන්දීය යෝගාචාර දර්ශනයේ ද තදින් ම අවධාරණය කෙරුණකි. වසුබන්ධු හිමියන්ගේ විංශතිකා, ත්‍රිංශතිකා යන කෘතිවල විඥානය කොටස් අටකට වර්ග කර ආලය විඥානය නමින් විඥානයේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම තදින් ම ඉස්මතු කර තිබේ. එසේ ම ලංකාවතාර සූත්‍රයේ එන මහාසමුද්‍රයට උපමා කරමින් විඥානයේ සෙසු ක්‍රියාකාරීත්වයන්ට පදනම් වන අයුරු ද පෙන්වාදී තිබේ. එය වඩාත් තහවුරු කිරීමට ඉන්දීය යෝගාචාර දර්ශනයේ ඉතාමත් හරබර උපමාවක් ඉදිරිපත් කර තිබේ. එනම් එක ම කාන්තාව තරුණයෙකුට කාම භාණ්ඩයක් වන අතර කොටියෙකුට ගොදුරකි. එසේ ම යෝගාචාරවරයෙකුට ඇය ස්කන්ධ පුඤ්ජයකි. එක ම වස්තුව විවිධාකාරයෙන් වටහාගන්නේ ඒ ඒ පුද්ගලයන්ගේ විඥාන ස්වභාවයට අනුකූල ව ය. ඒ අනුව ඉන්දීය හා චීන යෝගාචාර දර්ශනයන්හි ම මැනවින් ඉදිරිපත් වූ පැතිකඩ දෙකක් සේ ඉහත දැක්වූ අංශද්වය සඳහන් කළ හැකි ය.

මෙම උභයාර්ථය පැහැදිලි කිරීමට වසුබන්ධු හිමියන් විසින් විඥප්තිමාත්‍රතාසිද්ධිය රචනා කරන්නට ඇත. එහි පළමු කොටස වන විංශතිකාව ඉහතින් විග්‍රහ කළ අයුරින් (බටහිර විඥානයට Idealism සමාන නොවන පරිදි) බාහිර ලොවක පැවැත්ම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම විස්තර කරන අතර දෙවන කොටස වන ත්‍රිංශතිකාවෙන් අභ්‍යන්තර විඥානයේ

අවිච්ඡින්න පැවැත්ම තහවුරු කරයි. මේ නිසා විංශතිකාව කෙරෙහි කිසිදු අවධානයක් නොමැති ව ත්‍රිංශතිකාව පමණක් පදනම් කරගැනීමෙන් වසුබන්ධු හිමියන්ගේ 'මෙය සිතුවිලි මාත්‍රයක් පමණි (විඥප්ති මාත්‍රමෙවෛතද්)' යන්න බාහ්‍යාර්ථ නිෂේධිත ඉගැන්වීමක් (විඥානවාදයක්) වශයෙන් පිළිගැනීමට පෙළඹෙන්නේ මේ නිසාවෙන් යැයි සිතිය හැකි ය. චීන පරිවර්තකයන් විසින් වඩාත් අවධානය යොමු කරන ලද්දේ ත්‍රිංශතිකාවේ ආ අර්ථය කෙරෙහි ය. විශේෂයෙන් ම ක්ෂුවැන් සන්ග් ධර්මපාල තෙරුන්ගේ ත්‍රිංශතිකා කාරිකාවේ ආභාසය ලැබූ බව පෙන්වාදිය හැකි ය. යෝගාචාර දර්ශනයේ වඩාත් වැදගත් අංශය එය වශයෙන් චීන පරිවර්තකයන් කල්පනා කළා විය හැකිය. එම නිසා චීන පරිවර්තකයින් විංශතිකාවේ සඳහන් වසුබන්ධු හිමියන්ගේ 'විඥප්තිමාත්‍ර' යන්න 'විඥානමාත්‍ර' කියා පරිවර්තනය කරන්නට ඇත.

අනෙක් හේතුවල චිත්ත (xin), මනෝ (yi), විඥාන (shi), හා විඥප්ති (liao) යන යෙදුම් හතර ම සමානාර්ථයෙන් සැලකීම නිසා 'විඥප්ති' සඳහා 'විඥාන' යනුවෙන් පරිවර්තනය කළා විය හැකි ය. චීන ජෝ ගුය් හුවා පෙන්වාදෙන පරිදි සංස්කෘත යෝගාචාර භූමිශාස්ත්‍ර, මධ්‍යාන්ත විභංග හා මහායාන සූත්‍රාලංකාර යන සෑම ග්‍රන්ථයක ම චීන පරිවර්තනවල චිත්ත හා විඥාන සාකච්ඡා කිරීම සඳහා විඥානමාත්‍ර යන්න යොදා තිබේ. එහෙත් විඥානමාත්‍ර යන්න සාකච්ඡා කිරීම සඳහා විඥප්තිමාත්‍ර යනුවෙන් යෙදී නැත. ඊට හේතුව විඥානමාත්‍ර යනුවෙන් විඥප්තිමාත්‍ර යන අර්ථය වහනය වන බැවිනි.

ඉන්දීය බුදුදහම චීනයට හඳුන්වාදීමෙන් පසු සිදු වූ සුවිශේෂ කාර්යභාරයක් වූයේ ඉන්දීය සංස්කෘත බෞද්ධ ග්‍රන්ථ චීන බසට පරිවර්තනය කිරීම යි. එහිදී චීන පරිවර්තකයන් මුහුණපෑ ප්‍රධානතම අභියෝගය වූයේ සංස්කෘත බෞද්ධ යෙදුම්වලට ගැළපෙන චීන භාෂාමය යෙදුම් සොයාගැනීම යි. එම චීන පරිවර්තකයන් විසින් යොදන ලද්දේ

සාම්ප්‍රදායික චීන දර්ශනයේ යෙදුම් බව පැහැදිලි ය. එම යෙදුම් නිසා සමහර සංස්කෘත බෞද්ධ යෙදුම්වල නියම අර්ථය ඉස්මතු නොවුණු බව ප්‍රකට කරුණකි. මේ තත්ත්වය වර්තමාන චීන විද්වතුන් විසින් ''ගෙයි ෆෝජියවො (geyi fojiao)'' යනුවෙන් සාකච්ඡා කරනු ලැබේ. එහි අදහස 'චීන යෙදුම් මඟින් නිරූපිත බුදුදහම' යන්න යි. සාම්ප්‍රදායික චීන දර්ශනය පෝෂණය වී තිබුණු ප්‍රධානතම දාර්ශනික ගුරුකුල දෙක වූයේ 'දාඕ' ආගම හා කොන්ෆියුසියස් දහම යි. එම නිසා චීන බෞද්ධ යෙදුම් බොහෝමයක් මෙම දාර්ශනික සම්ප්‍රදායයන් දෙක ඇසුරින් සැකසී තිබේ. මේ නිසා පරිවර්තකයන් අදහස් කරන දේත් චීන යෙදුමෙන් සාම්ප්‍රදායික ව අර්ථවත් වූ අදහසත් පරස්පර විය හැකි ය. මේ තත්ත්වය ඉහත සාකච්ඡා කළ යෝගාචාර සාම්ප්‍රදායේ 'විඥානමාත්‍ර' හා 'විඥප්තිමාත්‍ර' යන පද දෙක සම්බන්ධවත් එසේ ම බව පෙනී යයි.

නිගමනය

ඉහත සඳහන් කළ අයුරින් ඉන්දියානු යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය හා දර්ශනය අවස්ථා තුනකදී චීනයට හඳුන්වාදුන් බව ප්‍රකට වේ. ඒ සෑම අවස්ථාවකදී ම චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදාය දායාද කළ බෞද්ධ සංකල්ප බොහෝ ය. ඒවා අතර 'තථාගත ගර්භ', 'තථතා', 'ධර්මකාය', 'බුද්ධස්වභාව' යනාදිය වැදගත් වේ. මෙම දාර්ශනික සංකල්ප වර්තමාන චීනයේ මෙන් ම සෙසු මහායාන රටවල පවා මහත් ගෞරවයට හා විචාරයට ලක් ව පවතී. චීන යෝගාචාර සම්ප්‍රදායේ සුවිශේෂ සංවර්ධනයක් සිදු වන්නේ ක්‍ෂුවැන් සන්ග්ගෙන් බව ප්‍රකට වේ. ක්‍ෂුවැන් සන්ග් ප්‍රධාන යෝගාචාර චීන පරිවර්තකයන් සියලු ම දෙනා 'විඥප්තිමාත්‍ර' යන්න 'විඥානමාත්‍ර' යනුවෙන් පරිවර්තනය කිරීම සුවිශේෂී ලක්‍ෂණයක් වශයෙන් පෙන්වාදිය හැකි ය. එය චීන පරිවර්තකයන් අතින් සිදු වූ බරපතළ වරදක් වශයෙන් බොහෝ විචාරකයන් විසින් කරුණු ගෙනහැර පානු ලැබේ. එහෙත් චීන පරිවර්තකයන් විසින් එලෙස යොදන ලද්දේ සාවද්‍ය ලෙස එය අවබෝධ කරගැනීම නිසා නොවන බව පෙන්වාදිය හැකි ය. ඊට හේතුව ඉන්දිය

යෝගාචාර දර්ශනයේ ප්‍රධාන අවධාරණය විඥානයේ අස්තිත්වය හා බාහිර ලොව ප්‍රතික්ෂේපණය වන බැවින් චීන යෝගාචාරිකයන් ද ඒ අනුව යෝගාචාර දර්ශනය විග්‍රහ කිරීමට උත්සහ ගත් බව පැවසිය හැකි ය. එහෙත් එය බටහිර විඥානවාදී විග්‍රහයට සම්පූර්ණයෙන් ම වෙනස් වූවක් බව තේරුම් ගත යුතු ය.

මූලාශ්‍රය

කලුපහන ඩී. ජේ., 2003, *බෞද්ධ දර්ශන ඉතිහාසය*, ගංගොඩවිල: තිමිර ප්‍රකාශන.

ඤාණසීහ, හේන්පිටගෙදර, ස්ථවිර (අනුවාදය), 1964, *ත්‍රිංශතිකා*, කොළඹ: ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම.

ඤාණසීහ, හේන්පිටගෙදර , ස්ථවිර (අනුවාදය), 1964, *විංශතිකා කාරිකා*, කොළඹ: ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම.

විජේසිංහ, එස්. ඒ. ජී., 2000, *ලංකාවතාර සූත්‍රය, යෝගාචාර විඥනවාදී මහායන දර්ශනය*, මරදාන: ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ

Kalupahan, D. J, 1987, *The Principles of Buddhist Psychology*, New York: State University.

Lai Yong Hai, 2000, 赖永海. 《中国佛教百科全书 - 宗教卷》

Li Sheng, Zhang, 2000, *The Chronological Life of the Master Xuan Zang Tran*s, China: Religion and Culture Publishing House.

Richard, Timothy, 1894, *The Awakening of Faith*, (Translation), Shanghai: Methodist Publishing House.

Zhou Gui Hua, 周贵华 , 2004,《唯识与唯了别——"唯识学"的一个基本问题的再诠释 》， 哲 学研究, ,年第3期.

සටහන්

1 *ලංකාවතාර සූත්‍රය*, (100 වන ශ්ලෝකය)

''තරංගාහි උදධේර් යද්වත් පවන ප්‍රත්‍යය ඊරිතඃ
නෘත්‍යමානා ප්‍රවර්තන්තේ ව්‍යුච්ඡෙදශ් ච න විද්‍යතෙ
ආලයෞඝස් තථා නිත්‍යං විෂයපවනේරිතඃ
චිත්‍රිස්තරංගා විඥානෛර් නෘත්‍යමානා ප්‍රවර්තන්තේ ''

(සුළඟින් මෙහෙයවනු ලදුව සාගරයේ ජල තරංග යම් සේ නටමින් පවතිත්ද, අතරක් නැතිව හෙවත් අඛණ්ඩව ඒවා රඟ දැකිවීමෙන් පවතී ද ආලය විඥානය නැමැති සාගරය ද එලෙසින් ම ඉන්ද්‍රිය ගෝචර විෂය අරමුණු නමැති පවනින් මෙහෙයවනු ලදුව විසිතුරු විඥාන තරංග මගින් නටනු ලැබෙමින් පවතී.)

2 *ලංකාවතාර සූත්‍රය*, (102 වන ශ්ලෝකය).

''න ච අන්‍යෙන ච අනන්‍යෙන තරංගාහි උදධෙර්මතාඃ විඥානානි තථා සප්ත චිත්තේන සහ සංයුතාඃ''

(සාගරයෙහි රළ සාගරයෙන් අන්‍ය වූවක් ද නොවේ. අන්‍ය නොවූවක් ද නොවේ. එපරිද්දෙන් සප්ත විඥානයෙන් ද සිත හෙවත් ආලය විඥානය සමඟ සංයුක්තව පවතී එවිට සප්ත විඥානයන් ආලය විඥානයෙන් අන්‍ය ද නොවේ. අන්‍ය නොවූයේ ද නොවේ.)

3 *ලංකාවතාර සූත්‍රය*, (112 වන ශ්ලෝකය).

''උද්ධිස් තරංගභාවේන නෘත්‍යමානො විභාව්‍යතෙ ආලයස්‍ය තථා වෘත්තිඃ- කස්මාද් බුද්ධ්‍යා න ගම්‍යතෙ''

(ප්‍රකෘති සිතෙහි හෙවත් ආලය විඥානයේ ස්වභාවය නම් ඊට ගොදුරු වන අරමුණු එකවිටම හඳුනාගැනීමයි. එකී හඳුනාගැනීම ඉන්පසුව ස්මෘතිබීජ වශයෙන් ආලය විඥානයෙහි තැන්පත් වෙයි. සිත ස්වකීය ගෝචාරස්ථනයෙහි ම ඇලෙයි. ඒ නිසාම ඊට ආලය විඥානය යැයි ව්‍යයහාරය වෙයි.)

4 *ත්‍රිංශතිකාල* (18 ශ්ලෝකය).

''සර්වබීජාංහි විඥානං - පරිණාමස් තථා තථාග
යත්‍ය අන්‍යොන්‍ය වසාද් - යෙන විකල්පඃ සහ සහ ජායතෙ''

(ආලයවිඥානය සියලු විඥානයන්ගේ බීජය වෙයි. ඒ ඒ විකල්පයන් අනුව පරිණාමයට හෙවත් වෙනස්වීමට පැමිණෙයි. (චක්ෂුරාදී විඥාන හා ආලයවිඥානය) යම් ආකාරයකින් එකිනෙකා නිමිති කොට පරිණාමයට පත් වේද? ඒ ඒ විකල්පය ඇතිවෙයි.)

5 *ත්‍රිංශතිකාල* (23 ශ්ලෝකය).

''ත්‍රිවිධස්‍ය ස්වභාවස්‍ය - ත්‍රිවිධං නිඃ ස්වභාවතාං
සංධාය සර්ව ධර්මානාං - දේශිතා නිඃ ස්වභාවතා''
(තෙවැදෑරුම් ස්වභාවයාගේ තෙවැදෑරුම් නිඃස්වභාවිතාව සලකා සියලු ධර්මයන්ගේ නිඃස්වභාවිතාව දේශනා කරන ලදී. ස්වභාව තුනකි. සතරක් නැතැයි දක්වනු පිණිස ගණන දක්වන ලදී. ඔවුන්ට අයත් ස්වකීය ස්වකීය ලක්‍ෂණයන්ගෙන් ඒවා විද්‍යාමාන වූවන් සේ වෙයි. තෙවැදෑරුම් නිඃස්වභාවතාව නම් ලක්‍ෂණ නිඃස්වභාවිතා, උත්පත්ති නිඃස්වභාවිතා, පරමාර්ථ නිඃස්වභාවිතා, යන තුනයි සියලු ධර්මයෝ පරිකල්පිත පරතන්ත්‍ර, පරිනිෂ්පන්න, ස්වභාව ඇත්තාහ.)

6 *විංශතිකා කාරිකා,* (1 ශ්ලෝකය).

''විඥප්තිමාත්‍රමෙවෛත - දසදර්ථාවභාසනාත්
යථා තෛමිරිකස්‍යාත් - කෙශ චන්‍ද්‍රාදිදර්ශනම් ''
(නැති වස්තුවක් ඇති ලෙස වැටහීම නිසා මෙය හැඟීම් මාත්‍රයකි. ඇසෙහි තිමිර පටලයක් සෑදුන පුද්ගලයෙකුට (පෙනීමෙහි වරද නිසා) හිසකෙස්, සඳමඬල, ආදී නැති වස්තුවක් ඇති ලෙස පෙනෙන්නාක් මෙනි.)